

Gent, Rabot Fase II

Archeologienota: Programma van maatregelen.

Rapport Nr. 0859

Titel

Archeologienota Gent, Rabot Fase II: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Jasmien Van Bavel & Jeroen Verrijckt

Erkende archeoloog

2015/00053 - Jeroen Verrijckt

Projectnummer J. Verrijckt

2021-594

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2021K172

Plaats en datum

Beerse, 13/12/2021

INHOUD

Administratieve gegevens	3
1 Gemotiveerd advies	4
1.1 Aanleiding vooronderzoek	4
1.2 Resultaten vooronderzoek	4
1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek	6
2 Programma van maatregelen	9
3 Lijst met figuren.....	10
4 Bibliografie	10

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode J. Verrijckt		2021K172
Projectcode Onroerend Erfgoed		2021-594
Locatie	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gent
	Straat	Rabotpark
Kadastrale gegevens	Gemeente	Gent
	Afdeling	7 en 15
	Sectie	G en F
	Percelen	3635/52F, 3635/52W, 3635/52T en 44C2
Coördinaten	Noorden	X: 104004,10 Y: 194865,24
	Oosten	X: 104040,64 Y: 194733,90
	Zuiden	X: 104039,61 Y: 194736,66
	Westen	X: 103947,91 Y: 194794,23
Oppervlakte plangebied		Ca. 10.039 m ²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 10.039 m ²
Erkend Archeoloog		2015/00053 Jeroen Verrijckt

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de geplande nieuwbouw met bijbehorende infrastructuur aan het Rabotpark in Gent. Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

1.2 Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

In de Gallo-Romeinse periode was de stad Gent beter gekend onder de benaming Ganda. Deze Keltische benaming verwijst naar een samenvloeiing, waarmee men doelt op de samenvloeiing van de Leie en de Schelde. Het plangebied ligt hoofdzakelijk in de Rabotwijk dat zich net ten westen van het historische stadskern van Gent bevindt. Dit was eertijds een moerassig gebied ten noordwesten van de oude versterkte sluis 'Het Rabot' op de zestiende eeuwse stadsomwalling. Met het dempen of overwelven van de omwallingsgrachten omstreeks de 2de helft van de 19de eeuw is de wijk ontstaan op initiatief van de Gentse textielabrikanten.¹ Op basis van het historisch kaartmateriaal is het plangebied tot ca. de 20ste eeuw onbebouwd geweest. Het terrein lag in een moerassachtig natlig gebied (meersengebied of Wondelgemmeersen). Er stroomt een gracht in het oostelijke gedeelte van het plangebied dat te relateren is aan de verdedigingswerken van de stad Gent (16de eeuw). Omstreeks de tweede helft van de 19de eeuw wordt deze gracht gedempt en komt er een verstedelijking ter hoogte van het plangebied op initiatief van de Gentse textielabrieken, zoals eerder vermeld. Zo wordt binnen het terrein omstreeks de 20ste eeuw enkele constructies afgebeeld die in verband staan met het station van Gent – Rabot. Omstreeks de jaren '70 – 80 van de 20ste eeuw worden binnen het plangebied torenhoge gebouwen gerealiseerd die werden gebruikt als sociale woonwijk. Recentelijk zijn deze gebouwen afgebroken en doet het terrein nu dienst als braakliggend terrein. Op basis van het kaartmateriaal wordt er een zekere verwachting gesteld voor het aantreffen van de 16de eeuwse omwallingsgracht. De kans voor het aantreffen van overige archeologische waarden uit de nieuwe en nieuwste tijd wordt vrij laag geacht.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 6 en 11 m +TAW. Ten westen van het plangebied situeert zich een hoger gelegen dekzandrug. Ten oosten van het plangebied situeert zich een lager gelegen gebied, met name de vallei van de Leie waarbij de Lieve een aftakking is van deze rivier. De Lieve stroomt op ca. 60 m ten zuidoosten van het plangebied. Als er op microschaal wordt gekeken, ligt het plangebied tussen 7 en 9 m +TAW. Er zijn enkele reliëfverschillen aanwezig. Vermoedelijk zijn deze verschillen te relateren aan een antropogene oorsprong, daar binnen het plangebied twee gebouwen hebben gestaan die reeds volledig zijn gesloopt. Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als bebouwde zone (bodemtype OB). Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden), het bodemtype OB is hier een voorbeeld

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Gent – middeleeuwse stadskern (online) <https://id.erfgoed.net/themas/13961> (Geraadpleegd op 07/12/2021). ; Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Rabotwijk (online) <https://id.erfgoed.net/themas/140003> (Geraadpleegd op 07/12/2021).

van.² Gelet op de landschappelijke ligging, in de onmiddellijke omgeving van een natuurlijke waterloop, is er een hoge verwachting voor steentijdartefactensites aanwezig. De verwachting voor het aantreffen van sporensites wordt echter iets lager geacht daar het een vrij moerassig en natliggend terrein is. Sporensites situeren zich eerder op hoger en droger gelegen delen binnen het landschap. Hierdoor wordt de verwachting voor het aantreffen van sporensites vrij laag geacht.

Op basis van de archeologische gegevens kan er van uitgegaan worden dat het plangebied deels gelegen is binnen de historische stadskern van Gent. In de nabije omgeving zijn tal van historische monumenten en archeologische waarden aangetroffen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd die te relateren zijn aan het ontstaan van de stad Gent. Uit de historische gegevens is afgeleid dat de stad Gent reeds bewoond zou zijn vanaf de Romeinse periode. Niet te vergeten is het feit dat binnen de contouren van het plangebied er twee archeologische zones zijn aangeduid waar geen archeologie meer te verwachten valt (GGA-zones). Deze twee zones werden als GGA-zones aangeduid omwille van de grootschalige infrastructuurwerken die daar gebeurd zijn voor de bouw van de sociale blokken en de ondergrondse parkeergarage. Effectief archeologisch onderzoek werd niet uitgevoerd in deze twee zones, maar dit werd afgetoetst aan het archeologisch onderzoek dat op ca. 80 m ten noordoosten van het plangebied werd uitgevoerd (CAI 151582) in 2001 ter hoogte van het vroegere Rabotstation en het huidige gerechtsgebouw. De resultaten van dit onderzoek kunnen tevens mee opgenomen worden in de archeologische verwachting en het potentieel tot kenniswinst voor het te onderzoeken plangebied daar het terrein zich volledig situeert in dezelfde landschappelijke ligging, met name in een meersengebied en ter hoogte van de 16de eeuwse omwallingsgracht. Op basis van het meersengebied worden archeologische bewoningssites vrij laag geacht. Uit het reeds uitgevoerd onderzoek werden er dan ook geen bewoningssporen aangetroffen. Wat wel werd aangetroffen, na de sanering van het plangebied, is een 16de eeuwse omwallingsgracht en menselijk botmateriaal dat zich in een ophogingspakket situeerde. Deze archeologische waarden werden hoofdzakelijk in het oostelijke gedeelte van het terrein aangetroffen. Verdere waarden met betrekking tot één van deze sporen werd in het overige gedeelte van het plangebied niet aangetroffen. Noch werden er extra archeologische waarden in de gracht zelf aangetroffen. Op basis van deze informatie kan er een lage archeologische verwachting worden opgesteld voor steentijdartefactensites en sporensites. De verwachting voor het aantreffen van eventuele archeologische restanten van een 16de eeuwse omwallingsgracht wordt vrij hoog geacht, maar kan tevens teruggeschaald worden door de bouw en sloop van de voormalige bouw met infrastructuurwerken.

De opdrachtgever plant op het terrein een nieuwbouw met bijbehorende infrastructuur. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven. De nieuwbouw zal een oppervlakte kennen van ca. 4.828 m². Onder de bebouwing zal zich een ondergrondse kelder situeren van ca. 3.057 m². Deze kelder situeert zich tot een diepte van ca. 4,60 m -mv. Rondom de nieuwbouw zal verharding worden aangelegd tot een diepte van ca. 50 cm -mv. Ook een groenzone zal worden aangelegd. Echter zal de groenzone een zeer minimale bodemingreep met zich meebrengen. Tot slot zullen er ook ondergrondse nutsvoorzieningen worden aangelegd op een maximale diepte van 1 m -mv. Putten zullen zich situeren op een diepte van 3 m -mv. De exacte diepte en locatie is tot op heden nog niet gekend.

Op basis van bovenstaande gegevens is er een lage archeologische verwachting voor het aantreffen van steentijdartefactensites en sporensites vanaf de metaaltijden. Eventuele archeologische restanten die in relatie staan tot de 16de eeuwse omwallingsgracht kunnen echter wel nog aanwezig zijn binnen het plangebied. Echter dient er rekening gehouden te worden met het feit dat deze gracht zich hoofdzakelijk situeert in de GGA-zones (zones waar geen archeologie meer te verwachten valt). Deze zones zijn opgesteld naar aanleiding van de bouw en sloop van de voormalige bebouwing met bijbehorende infrastructuur en naar het reeds uitgevoerd archeologisch

² <https://www.geopunt.be/bodemkaart> (Geraadpleegd op 03/12/2021).

onderzoek dat zich op ca. 80 m ten noordoosten van het plangebied bevindt met dezelfde landschappelijke situatie. Uit dit onderzoek is reeds voldoende kenniswinst gehaald met betrekking tot de 16de eeuwse omwallingsgracht.

1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat tot op heden voldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke impact van de geplande werken op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand aan te tonen.

Op basis van de bouw en sloop van de voormalige bebouwing en ondergrondse parking met bijbehorende infrastructuur waarbij deze zones worden aangeduid als zones waar geen archeologie meer te verwachten valt (GGA-zones), wordt er geen verder archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd. Hieronder volgt het betoog hiervoor:

De GGA-zones binnen het plangebied zijn opgesteld naar aanleiding van een reeds uitgevoerd onderzoek dat zich op ca. 80 m ten noordoosten van het plangebied heeft plaatsgevonden. Uit dit onderzoek is er reeds voldoende kenniswinst gehaald met betrekking tot de archeologische waarden. Zo zijn er geen steentijdartefactensites en sporensites aanwezig binnen het onderzocht terrein en werd duidelijk dat de voormalige gracht en aarden wal hoofdzakelijk situeerden in het oostelijke gedeelte van het terrein. In het overige gedeelte van het terrein werden er geen archeologische waarden aangetroffen. De gracht en de aarden wal zijn hierbij genivelleerd voor de voormalige werkzaamheden. De aarden wal situeert zich daarnaast hoofdzakelijk onder de Opgeëistenlaan. Ook kwam naar voren dat de bodem binnen het terrein sterk verstoord was door de voormalige werkzaamheden (waaronder milieuverontreiniging) en dat het terrein te kampen had met wateroverlast. Deze resultaten kunnen doorgetrokken worden naar het te onderzoeken plangebied daar het dezelfde landschappelijke situatie beheert. Binnen het te onderzoeken plangebied is de kans op het aantreffen van steentijdartefactensites en sporensites nihil. De kans op het aantreffen van eventuele archeologische restanten van de 16de eeuwse omwallingsgracht is wel aanwezig. Dit hoofdzakelijk in het oostelijke gedeelte van het plangebied. Echter situeren de GGA-zones zich op deze gracht. Vermoedelijk zijn archeologische restanten die hieraan te relateren zijn niet meer intact aanwezig. De kans voor het aantreffen van archeologische waarden voor de rest van de het terrein, die zich buiten de GGA-zones bevindt, wordt tevens zeer laag ingeschat op basis van de landschappelijke, historische en archeologische gegevens. Indien archeologische waarden toch aanwezig zouden zijn binnen deze zone, dan zullen deze tevens niet meer intact aanwezig zijn door de bouw en sloop van de voormalige bebouwing met bijbehorende infrastructuur. Daarnaast zijn de toekomstige bodemingrepen in deze zone vrij nihil (hoofdzakelijk groenaanleg en verharding). Verder archeologisch vervolgonderzoek wordt niet als nuttig ervaren. Indien dit toch zou worden uitgevoerd, dan zou er een versnipperd beeld ontstaan van de mogelijke aanwezige archeologische waarden (indien deze aanwezig zouden zijn daar het terrein een zeer lage archeologische verwachting heeft, buiten het aantreffen van de 16de eeuwse omwallingsgracht die zich hoofdzakelijk binnen de GGA-zones bevindt en waarvan reeds voldoende kenniswinst voorhanden is door reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek). Hierdoor zal er geen éénduidigheid worden gecreëerd met betrekking tot het bekomen van extra kenniswinst. Archeologisch vervolgonderzoek wordt bijgevolg als kosten-baten niet interessant ervaren. Het volledige terrein wordt hierdoor vrijgegeven voor verder archeologisch vervolgonderzoek.

Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staaft, of;

2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staaft (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;

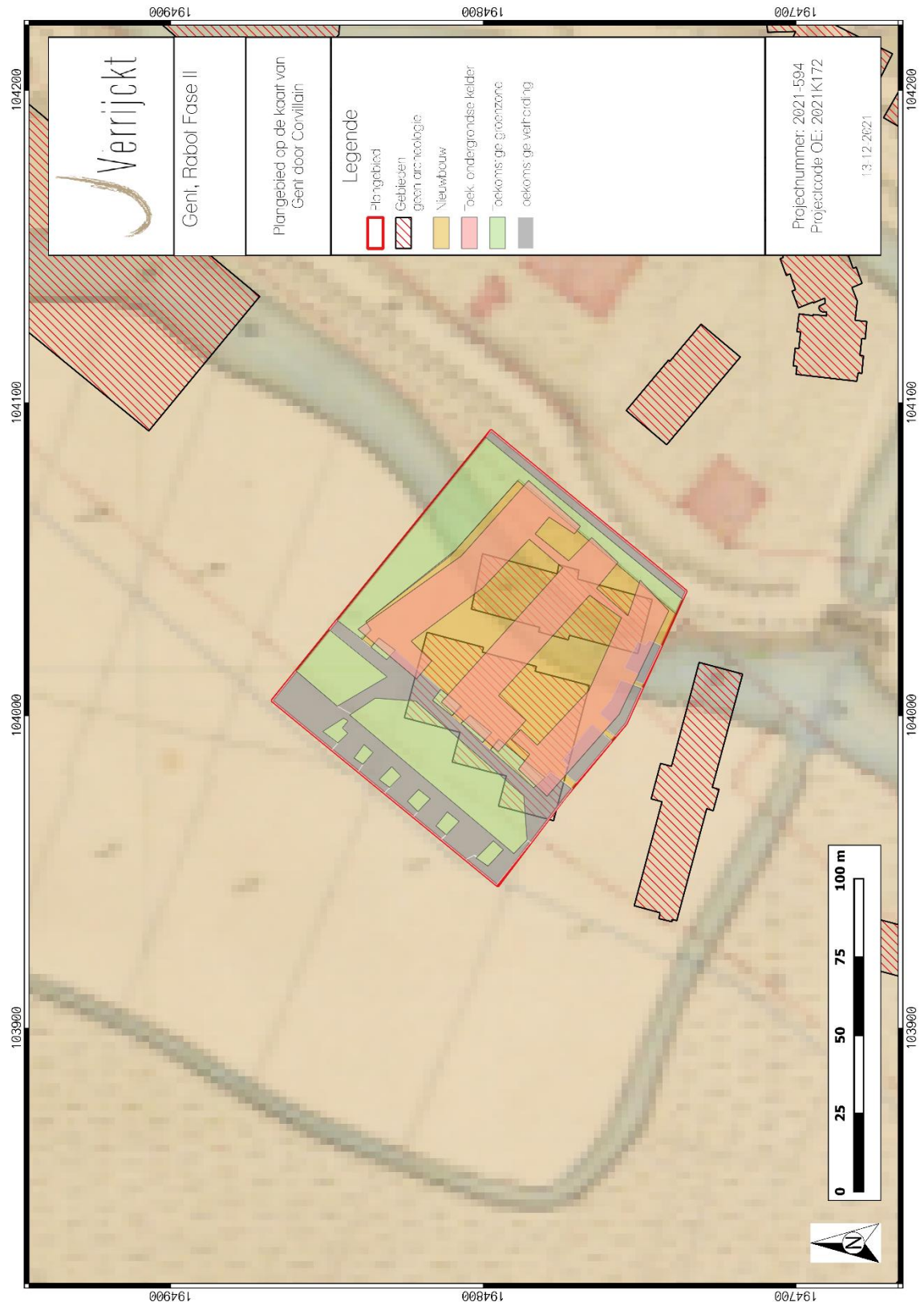
3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staaft én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;

4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staaft én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Op basis van bovenstaande argumentatie word een advies gegeven om het gehele plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt.

Hierbij rekening houdend dat er geen archeologie aanwezig is door de huidige bodemverstoring van het plangebied waarbij tevens binnen het plangebied twee zones staan aangeduid waar geen archeologie meer te verwachten valt, adviseert J. Verrijckt bvba om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkelingen.

Figuur 1: Synthesepan van geplande werkzaamheden en GGA-zones (zones waar geen archeologie meer te verwachten valt) op de kaart van Gent opgemaakt door Corvillain.³

³https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_Ghent_by_Corvillain_part_2.jpg (Geraadpleegd op 13/12/2021).

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is de lokale geschiedenis van het terrein in relatie tot het reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek dat zich op ca. 80 m ten noordoosten van het plangebied situeert. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

- Voldoende info aan- of afwezigheid site: Ja.
- Site aan- of afwezig: Ja, er zijn aanwijzingen voor de afwezigheid van een archeologische steentijdartefactensites en sporensites op basis van de landschappelijke ligging van het plangebied, met name in een meersengebied (Wondelgemmeersen). Daarnaast kunnen er eventuele archeologische restanten aanwezig zijn van de 16de eeuwse omwallingsgracht, echter situeren zich ter hoogte van deze gracht GGA-zones (zones waar geen archeologie meer te verwachten valt).
- Voldoende info over kennispotentieel en technische haalbaarheid project: ja. De GGA-zones binnen het plangebied zijn opgesteld naar aanleiding van een reeds uitgevoerd onderzoek dat zich op ca. 80 m ten noordoosten van het plangebied heeft plaatsgevonden. Uit dit onderzoek is er reeds voldoende kenniswinst gehaald met betrekking tot de archeologische waarden. Zo zijn er geen steentijdartefactensites en sporensites aanwezig binnen het onderzocht terrein en werd duidelijk dat de voormalige gracht en aarden wal hoofdzakelijk situeerden in het oostelijke gedeelte van het terrein. In het overige gedeelte van het terrein werden er geen archeologische waarden aangetroffen. De gracht en de aarden wal zijn hierbij genivelleerd voor de voormalige werkzaamheden. De aarden wal situeert zich daarnaast hoofdzakelijk onder de Opgeëistenlaan. Ook kwam naar voren dat de bodem binnen het terrein sterk verstoord was door de voormalige werkzaamheden (waaronder milieuverontreiniging) en dat het terrein te kampen had met wateroverlast. Deze resultaten kunnen doorgetrokken worden naar het te onderzoeken plangebied daar het dezelfde landschappelijke situatie beheert. Binnen het te onderzoeken plangebied is de kans op het aantreffen van steentijdartefactensites en sporensites nihil. De kans op het aantreffen van eventuele archeologische restanten van de 16de eeuwse omwallingsgracht is wel aanwezig. Dit hoofdzakelijk in het oostelijke gedeelte van het plangebied. Echter situeren de GGA-zones zich op deze gracht. Vermoedelijk zijn archeologische restanten die hieraan te relateren zijn niet meer intact aanwezig. De kans voor het aantreffen van archeologische waarden voor de rest van de het terrein, die zich buiten de GGA-zones bevindt, wordt tevens zeer laag ingeschat op basis van de landschappelijke, historische en archeologische gegevens. Indien archeologische waarden toch aanwezig zouden zijn binnen deze zone, dan zullen deze tevens niet meer intact aanwezig zijn door de bouw en sloop van de voormalige bebouwing met bijbehorende infrastructuur. Daarnaast zijn de toekomstige bodemingrepen in deze zone vrij nihil (hoofdzakelijk groenaanleg en verharding). Verder archeologisch vervolgonderzoek wordt niet als nuttig ervaren. Indien dit toch zou worden uitgevoerd, dan zou er een versnipperd beeld ontstaan van de mogelijke aanwezige archeologische waarden (indien deze aanwezig zouden zijn daar het terrein een zeer lage archeologische verwachting heeft, buiten het aantreffen van de 16de eeuwse omwallingsgracht die zich hoofdzakelijk binnen de GGA-zones bevindt en waarvan reeds voldoende kenniswinst voorhanden is door reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek). Hierdoor zal er geen

éénduidigheid worden gecreëerd met betrekking tot het bekomen van extra kenniswinst. Archeologisch vervolgonderzoek wordt bijgevolg als kosten-baten niet interessant ervaren. Het volledige terrein wordt hierdoor vrijgegeven voor verder archeologisch vervolgonderzoek.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

3 LIJST MET FIGUREN

Figuur 1: Synthesepan van geplande werkzaamheden en GGA-zones (zones waar geen archeologie meer te verwachten valt) op de kaart van Gent opgemaakt door Corvillain. 8

4 BIBLIOGRAFIE

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), 2019.